

3. Закон України «Про охорону дитинства» 26 квітня 2001 року № 2402-III // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 30, ст.142 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення 10.12.2020);
4. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III // *Відомості Верховної Ради України*. – 2001. - № 25-26. - Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (10.10.2020);
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 року № 2947-III// *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2002, № 21-22, ст.135 (дата звернення 08.12.2020);
6. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) Довідник Для членів парламенту. URL: [phttps://rm.coe.int/1680096e45](https://rm.coe.int/1680096e45) (дата звернення: 25.11.2020);
7. Лист МОН від 18.05.2018 № 1/11-5480 “Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству”. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mus30017?an=14&ed=2018_05_18 (дата звернення: 10.12.2020);
8. Моніторинг ситуації реагування системи правосуддя на вчинення домашнього насильства за ознакою статі: 2019 URL: <https://la-strada.org.ua/download/monitoring-sytuatsiyi-reaguvannya-systemy-pravosuddya-2019> (дата звернення 10.12.2020).

ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Ярослав РОГОВСЬКИЙ, магістр 1 групи 1 року навчання за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри теорії держави та права Національної академії внутрішніх справ кандидат юридичних наук, доцент **Ольга СТАРИЦЬКА**

У наш час, застосування вогнепальної зброї поліцейським є найбільш суворим заходом примусу, що може понести за собою різноманітні негативні наслідки як для поліцейського, так і для правопорушника або громадськості.

Результати емпіричних досліджень М. Ш. Шайдулліна свідчать про те, що більшість збройних злочинів вчиняється в містах (68%); їх скоюють злочинні групи у складі двох учасників – 54%, від 3 до 5 співучасників – 41%. Домінуючим мотивом таких злочинів є користь (85%) [6]. За даними І.М. Уразаліна, найчастіше зброя застосовується у весняно-літній період (54,5%), у суботу (19,1%) та неділю (16,6%), у темну пору доби – 72,8% . Історично так склалось, що протягом багатьох століть використання вогнепальної зброї було прерогативою армії. Але минув час, і становище суттєво змінилось: сьогодні вогнепальна зброя разом із засобами активної

оборони та індивідуального бронезахисту (кевларові шоломи, бронежилети та ін.) стала невід'ємною складовою екіпіровки поліції. Зараз під час здійснення своїх повноважень поліція в усьому світі використовує різні типи вогнепальної зброї: короткоствольну (кобурну), компактну автоматичну ближнього бою, гладкоствольну (помпову) та ін. Це пов'язується з тим, що професія поліцейського у більшості країн світу належить до групи підвищеного ризику, а служба в поліції є однією з найнебезпечніших. Американський дослідник Дж. Д. Сьювел указує на багату палітру, яку складають стрес-фактори професійної діяльності поліції. За рівнем стресогенності домінують ситуації, пов'язані із застосуванням вогнепальної зброї та загибеллю колег під час служби [7]. Результати інших досліджень – Дж. Гуджонсон – свідчать про 45 професійних стресорів [6].

Особливе місце у професійній діяльності поліції посідає проблема високого рівня летальності й травматизму в результаті збройної протидії або нападу злочинців. За даними Федерального бюро розслідувань США, у 2014 р. під час виконання службових обов'язків загинуло 114 поліцейських, з яких 46 (40,4%) – від вогнепальних поранень. Департамент поліції Нью-Йорка з 1806р. втратив 780 співробітників, із них 321 (41,2%) загинули у перестрілках зі злочинцями. У Новій Зеландії з 1888р. загинуло 49 поліцейських, з яких 29 (59,2%) – під час затримання озброєних злочинців. Аналіз причин загибелі поліцейських Фінляндії за період 1950–1997 років показав, що домінуючим є затримання озброєних злочинців (66,7 %). Світова статистика свідчить про те, що злочинність є одним із факторів, що безпосередньо впливає на загибель поліцейських і правопорушників [5]. Станом на початок 2018 р., від початку функціонування Національної поліції України *при виконанні службових обов'язків отримали поранення 1197 поліцейських, з них 38 – у зоні проведення антитерористичної операції на Донбасі* [11].

Загострення криміногенної ситуації в Україні, вчинення більш тяжких злочинів із застосуванням вогнепальної зброї та правопорушень скоєних групою осіб, змушує працівників поліції, під час певних екстремальних ситуацій більш жорстоко діяти і використовувати такі заходи як примус із спеціальними засобами.

Діяльність поліції України в цілому спрямована на забезпечення безпеки і порядку, охорони права і свободи людини, виходячи з цього поліція отримала законодавчо регламентовані заходи впливу на громадян України так і на інших осіб, які знаходяться на території України. Одним з всіх заходів впливу найсуворішим і найнебезпечнішим не тільки для особи на яку здійснюють вплив, а і для самого співробітника поліції є застосування вогнепальної зброї. Тому, перш ніж застосувати вогнепальну зброю, працівник правоохоронних органів повинен не лише усвідомлювати свої дії, а і досконало знати законодавчу базу, щодо того як використовувати вогнепальну зброю, а також розуміти межі її застосування.

Поліцейський уповноважений на зберігання, носіння вогнепальної зброї, а також на її застосування і використання лише після проходження ним спеціальної підготовки у межах курсів первинної професійної підготовки (спеціалізації) та підвищення кваліфікації протягом усього часу перебування на посадах поліцейських.

На заняттях з вогневої підготовки поліцейські мають набути та вдосконалювати навички: умілого поводження з вогнепальною зброєю (швидкісне діставання пістолета з кобури та приведення його в бойову готовність, виконання пострілу, усунення затримок при стрільбі тощо); виконання прийомів швидкісної стрільби в різних умовах, з різноманітних положень та з перенесенням вогню по мішенях; припинення протиправних дій за допомогою вогнепальної зброї, тактики застосування та використання зброї в оперативно-службовій діяльності (прийняття рішення про застосування та використання вогнепальної зброї, вибір цілі для знешкодження); безпечного поводження з вогнепальною зброєю; з інших питань вогневої підготовки, які виникають у процесі оперативно-службової діяльності [4, с. 13].

Звертаючи свою увагу на нормативну регламентацію застосування вогнепальної зброї працівником поліції України, варто наголосити на тому, що окреслене питання врегульовано у Законі України «Про Національну поліцію», а саме у ст. 46. Відтак, у статті містяться положення щодо застосування, носіння, зберігання вогнепальної зброї, а також наголошено на наявності відповідної підготовки у працівника поліції. Також поліцейський має право застосовувати вогнепальну зброю у випадках передбачених частиною 13 цієї статті а саме: для подання сигналу тривоги або виклику допоміжних сил, або для знешкодження речі яка загрожує здоров'ю поліцейського чи інших громадян [1].

Позитивним моментом законодавства є те, що ним визначено умови застосування поліцейських заходів. Так, у ст. 29 вищезазначеного закону проголошено, що поліцейський захід має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції.

Таким чином, на основі вищезазначеного можемо дійти висновку, що враховуючи криміногенну ситуацію сучасної України варто акцентувати увагу на тому, що у чинному законодавстві України є чіткий перелік вимог щодо можливості застосування поліцейським вогнепальної зброї. При цьому до нього ставиться низка вимог, як теоретичної, так і практичної складової,

щодо необхідності володіння певними знаннями та практичними навиками для застосування пристроїв такого роду.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України : за станом на 24.06.2020 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 03.12.2020).
2. Закон України «Про Національну поліцію». Відомості Верховної Ради, 2015, № 40-41, ст.379 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (Дата звернення: 03.12.2020).
3. Белянников К. Почему американские полицейские так часто применяют оружие? URL: <https://www.bbc.com/russian/features-53994944> (Дата звернення: 03.12.2020)
4. Основи методики ICIPS та її використання у навчальному процесі ВНЗ МВС України: методичні рекомендації / кол. авт. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 92 с.
5. Шиян В., Сторожук І. Застосування спеціальних засобів для забезпечення громадського порядку, проведення масових заходів: аналіз, методика, тактика. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4(16). С. 122 – 128.
6. Gudjonsson G. H., Adam K. R. C. Occupational stresses among British police officers. *The Police Journal*. 1985. Vol. 1. Pp. 73–79.
7. Sewell J. D. The development of a critical life events scale for law enforcement. *Journal of Police Science and Administration*. 1983. No. 11. P. 113–114.
8. Мінка Т.П. Актуальні питання застосування національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 4. С. 24-28.
9. «Декларація про поліцію». Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 690 (1979) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_803#Text
10. Логачев М.Г. Правові та психологічні аспекти застосування вогнепальної зброї персоналом поліції. *Право і Безпека*. 2017. № 4. С. 199-204.
11. Князев С. В Бердянську зловмисник кинув гранату в поліцейських. https://mvs.gov.ua/ua/news/11785_Sergiy_Knyazv_V_Berdyansku_zlovmisnik_ki_nuv_granatu_v_policeyskih_.htm (Дата звернення: 03.12.2020).